

ПРОПОЗИЦІЇ

Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів,
до проекту Закону України

«Про внесення змін до Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» щодо гарантій прав українських та іноземних інвесторів»

Ініціатор законопроекту: народний депутат України
Галина ЯНЧЕНКО та інші народні депутати України.

реєстраційний номер: 5141 від 24.02.2021.

Пропозиції АРМА надаються для розгляду проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів щодо гарантій прав українських та іноземних інвесторів» (далі – законопроект № 5141) Верховною Радою України у першому читанні.

1. Позиція АРМА до законопроекту

АРМА вважає, що законопроект № 5141 за результатами розгляду Верховною Радою України в першому читанні підлягає направленню до Комітету Верховної Ради України з питань антикорупційної політики для підготовки на повторне перше читання, визначивши при цьому основні положення, принципи, критерії, яким повинен відповідати доопрацьований законопроект, з урахуванням пропозицій і зауважень АРМА.

2. Обґрунтування позиції АРМА

1) Щодо запропонованої редакції терміну «управління активами» (пункт 4 частини першої статті 1 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» (далі – Закон), та в цілому стосовно доповнення шляхів управління активами.

Варто зазначити, що у терміні «управління активами» з'являється третій шлях управління активами – «забезпечення їх збереження в інший спосіб». Водночас, законопроектом № 5141 запропоновано досить поверхнево вирішити питання забезпечення збереження активів в інший спосіб. Зокрема, відсутнє визначення терміну «збереження активів» і у чому саме полягає цей інший спосіб збереження активів, а також будь-яке регулювання забезпечення такого збереження;

2) стосовно змін, запропонованих до статті 19 Закону, а саме щодо збільшення вартості активів, що можуть бути передані в управління АРМА, та залишення чинною норми стосовно управління активами, на які накладено арешт

у кримінальному провадженні, у тому числі як захід забезпечення позову – лише щодо позову, пред'явленого в інтересах держави.

Така пропозиція руйнує філософію, закладену при утворенні АРМА, що передбачає збереження вартості якомога більшої кількості арештованих активів. Крім того, вказане значне підвищення вартості активів, що можуть бути передані АРМА, дає змогу з одного боку залишати у потенційних корупціонерів коштовне майно, а з іншого – позбавляє шансу на збереження максимальної вартості майна, яке підлягає стягненню за цивільними позовами фізичних та юридичних осіб.

Так, при прийнятті Закону підпунктом 3 пункту 4 розділу V «Прикінцеві положення» доручено внести на розгляд Верховної Ради України проект Закону України щодо поширення повноважень АРМА на активи, вартість яких менша як 200 розмірів мінімальної заробітної плати, а також на ті, що підлягають стягненню за цивільними позовами фізичних та юридичних осіб.

Варто зауважити, навіть якщо підтримати зазначене, залишається суперечність між запропонованим підходом у законопроекті № 5141 і дорученням, що міститься у перехідних положеннях Закону;

3) щодо пропозицій до частини п'ятої статті 21 Закону, згідно з якими при обранні судом способу управління активами у вигляді розпорядження майном, таке розпорядження може бути здійснене лише після винесення вироку, що набрав законної сили, окрім щодо майна, яке швидко псується та/або відносно якого власник надав письмову згоду на його реалізацію.

Запропоноване є поверхневим намаганням врегулювання питання реалізації активів, що не буде корисним власникам активів і державі. Проте означені проблеми потребують глибокого аналізу існуючого досвіду (активів) та відповідно якісних змін.

Крім того, Законом, у тому числі у редакції законопроекту № 5141, передбачено три шляхи управління активами – передача в управління за договором, реалізація або забезпечення їх збереження в інший спосіб. Згідно з правилами оформлення проектів законів та основних вимог законодавчої техніки, визначення термінів повинно відповідати їх змісту, що міститься в офіційній діловій мові, спеціальних науках і чинному законодавстві, а також бути однаковим у всьому тексті закону. Отже, у законопроекті № 5141 вже закладається правова колізія, оскільки Законом не передбачено такого шляху управління активами, як розпорядження, що є однією зі складових права управління активами;

4) щодо змін, запропонованих до частини восьмої статті 21 Закону, стосовно повернення активів на підставі надходження від «зацікавленої особи» належним чином засвідченої копії судового рішення, що набрало законної сили.

Така норма може спричинити безліч маніпуляцій, оскільки незрозуміло, хто саме є зацікавленою особою. Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) і Закон не містять поняття «зацікавлена особа». Крім того, запропоноване суперечить принципу правової визначеності законодавства.

Якщо метою норми є розширення переліку осіб, які можуть звертатись до АРМА щодо повернення активів, необхідно перелічити учасників кримінального/судового провадження згідно із КПК України. До прикладу, потерпілий, його представник та законний представник, цивільний позивач, його представник та законний представник, цивільний відповідач та його представник, представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження;

5) стосовно змін, запропонованих до абзацу другої частини другої статті 23 Закону.

Варто зазначити, що норма у редакції законопроекту № 5141 суперечить принципу правової визначеності законодавства, оскільки, по-перше, дає підстави вважати, що майно, яке швидко псується та/або відносно якого власник надав письмову згоду на його реалізацію, реалізовуватиметься в окремому порядку, який не визначається Законом, у тому числі і в редакції законопроекту № 5141; по-друге, означена норма також не узгоджується з текстом законопроекту № 5141, і проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів щодо гарантій прав українських та іноземних інвесторів» (реєстр. № 5142 від 24.02.2021) [далі – законопроект № 5142], оскільки ними передбачається реалізація активів, вартість яких може бути меншою за вартість активів, визначених частиною другою статті 23 Закону.

Крім того, авторами законопроекту № 5141 не враховано, що згідно з частиною дев'ятою статті 100 КПК України питання про спеціальну конфіскацію та долю речових доказів і документів, які були надані суду, вирішується судом під час ухвалення судового рішення, яким закінчується кримінальне провадження.

Також, відповідно до частини другої статті 96⁻¹ Кримінального кодексу України спеціальна конфіскація застосовується на підставі: 1) обвинувального вироку суду; 2) ухвали суду про звільнення особи від кримінальної відповідальності; 3) ухвали суду про застосування примусових заходів медичного характеру; 4) ухвали суду про застосування примусових заходів виховного характеру.

Отже, запропоноване авторами законопроекту № 5141 не відповідає приписам частини другої статті 96⁻¹ Кримінального кодексу України.

Окремо варто зазначити, що:

всупереч вимогам частини сьомої статті 90 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України», якою передбачено, що кожен законопроект повинен містити положення щодо порядку набрання ним чинності, законопроект № 5141 не містить положень щодо порядку набрання ним чинності;

у законопроекті № 5141 всупереч вимогам Правил оформлення проектів законів та основних вимог законодавчої техніки (Методичні рекомендації), що підготовлені Апаратом Верховної Ради України у 2014 році, стосовно

визначення термінів, які повинні відповідати їх змісту, що міститься в офіційній діловій мові, спеціальних науках і чинному законодавстві, а також бути однаковими у всьому тексті закону, використовуються різні формулювання: «майно, яке швидко псується», «товари, що швидко псуються».

Обидва формулювання створюють чергову колізію в законодавстві, оскільки у КПК України вживаються терміни «речові докази, що не містять слідів кримінального правопорушення, у вигляді предметів, великих партій товарів, зберігання яких через громіздкість або з інших причин неможливо без зайвих труднощів або витрати по забезпеченню спеціальних умов зберігання яких співмірні з їх вартістю», «речові докази у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню», а у Законі – «майно, в тому числі у вигляді предметів чи великих партій товарів, зберігання якого через громіздкість або з інших причин неможливе без зайвих труднощів, або витрати із забезпечення спеціальних умов зберігання якого чи управління яким співмірні з його вартістю, або яке швидко втрачає свою вартість, а також майно у вигляді товарів або продукції, що піддаються швидкому псуванню».

Загалом, законопроект № 5141 потребує суттєвого доопрацювання, а порушені проблемні питання та щодо регулювання діяльності у сфері виявлення, розшуку та управління активами – ґрунтовного експертного обговорення і пошуку оптимальних шляхів їх вирішення.

**Т.в.о. Голови Національного
агентства України з питань
виявлення, розшуку та управління
активами, одержаними від
корупційних та інших злочинів**

16 Березня 2021 р.

Віталій СИГИДИН